

ВПЛИВ ЧАСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ ТА ОСОБИСТІСНИХ РИС НА ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У ЄВРОПІ

Вступ. Означено, що російське вторгнення в Україну 2022 р. призвело до різкого зростання кількості українських біженців у Європі. Через війну та подальшу необхідність адаптуватися до нових соціокультурних умов психічне здоров'я цієї групи населення є особливо вразливим. Люди, що змушені були покинути свою країну, переживають значний стрес, схильні до розвитку симптомів тривоги та депресії. І якщо психопатологія у цьому контексті достатньо добре досліджена, то протективні фактори, що потенційно сприятимуть кращому пристосуванню українських біженців у новому середовищі, нечасто були предметом вивчення. Відповідно, це дослідження має на меті заповнити цю прогалину шляхом вивчення ролі часової перспективи та особистісних рис у впливі на психологічне благополуччя українських біженців.

Методи. Вибірку з 599 українських біженців із різних країн Європи було досліджено за допомогою трьох ключових інструментів. Це: Опитувальник часової перспективи Зімбардо, коротка версія (ZTPI-15); Особистісний тест "Велика п'ятірка", коротка версія (BFI-10); Шкала задоволеності життям Дінера (SWLS). Для визначення взаємозв'язків між цими конструктами було застосовано кореляційний і ієрархічний регресійний аналіз. Збір даних тривав у період з 08.09.2022 до 30.11.2022 включно в межах проєкту "Eating behavior of people displaced from Ukraine due to the war", фінансованого Фондом Volkswagen.

Результати. Було показано, що як часова перспектива, так і особистісні риси значною мірою передбачають суб'єктивне благополуччя. Зокрема, біженці, які демонструють більшу відкритість, емоційну стабільність і доброзичливість, повідомляють про вищий рівень задоволеності життям. Аналогічно позитивні орієнтації на минуле і майбутнє були пов'язані з підвищенням благополуччя, тоді як негативні орієнтації були пов'язані з його погіршенням. На противагу цьому сумлінність, екстраверсія та фаталістична орієнтація на сьогодні не виявилися значущими предикторами суб'єктивного благополуччя, що розходиться з деякими наявними літературними даними.

Висновки. Ці результати підкреслюють важливість урахування як часової перспективи, так і особистісних рис у розумінні психологічного благополуччя українських біженців. Вони також указують на потенційні переваги втручання, спрямованих на розвиток адаптивних часових перспектив і позитивних рис особистості. Подальші дослідження необхідні для розроблення та оцінювання таких втручання.

Ключові слова: українські біженці, часова перспектива, особистісні риси, психологічне благополуччя, суб'єктивне благополуччя, опитувальник часової перспективи Зімбардо, особистісний тест "Велика п'ятірка", шкала задоволеності життям, ієрархічний регресійний аналіз.

Вступ

Актуальність. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24-го лютого 2022 р. призвело до стрімкого зростання кількості українських біженців за кордоном, зокрема в Європі. За даними Statista, станом на 9 травня 2023 р. близько 8,2 мільйонів українських біженців наразі перебувають в Європі (Estimated number of refugees from Ukraine ..., 2023). Власне військові дії і подальше вимушене переміщення є потужними стресовими факторами, які можуть суттєво позначитися на психологічному стані переселенців (Young, & Chan, 2015). Психологічний стан, своєю чергою, тісно пов'язаний з благополуччям.

У психологічній літературі поняття благополуччя досліджувало багато вчених. Дінер (1984) відіграв ключову роль у цій галузі завдяки своїй роботі про суб'єктивне благополуччя, яке включає в себе задоволеність життям і баланс позитивного і негативного афектів. Ця робота заклала основу для розуміння благополуччя як багатогранного конструкту, що включає емоційні реакції, задоволеність життям і загальну якість життя. Війна і подальше переміщення можуть серйозно вплинути на ці виміри благополуччя.

Постійний стрес і невизначеність, пов'язані з досвідом біженців, можуть також порушити їхню часову перспективу – важливий психологічний конструкт, пов'язаний з благополуччям (Stolarski, Bitner, & Zimbardo, 2011).

Крім того, травматичний досвід і умови життя можуть по-різному переживатися біженцями залежно від їхніх індивідуально-психологічних характеристик, таких як, наприклад, особистісні риси (Ghazinour, Richter, & Eisemann, 2003). Відповідно до моделі "Великої п'ятірки", до особистісних рис належать відкритість, сумлінність, екстраверсія, доброзичливість і нейротизм. Як було

встановлено, риси "Великої п'ятірки" суттєво впливають на благополуччя людини (Rammstedt, & John, 2007). Минулі дослідження показали, що риси особистості можуть опосередковувати вплив травматичного досвіду на благополуччя (Ogle, Rubin, & Siegler, 2013).

Тоді як у науковій літературі досліджувався зв'язок між особистісними рисами і благополуччям, а також між часовою перспективою і благополуччям, існує небагато робіт, у яких вивчалася взаємодія між цими трьома конструктами разом, особливо серед біженців. Ураховуючи унікальний досвід і проблеми, з якими стикаються українські біженці в Європі, українською важливо дослідити складні взаємозв'язки між часовою перспективою, особистісними рисами і благополуччям у цій групі населення. Це допоможе глибше зрозуміти їхні психологічні потреби, що відкриє шлях до цілеспрямованих втручання, спрямованих на покращення їхнього благополуччя.

Таким чином, **метою дослідження** є аналіз зв'язків між часовою перспективою, особистісними рисами та благополуччям серед українських біженців у Європі.

Огляд літератури. Вивчення психологічного благополуччя серед біженців традиційно є частиною більш широкого кола досліджень наслідків вимушеного переміщення для психічного здоров'я. У численних дослідженнях повідомлялося про високу поширеність розладів психічного здоров'я серед біженців (Lytvynenko, & König, 2023). Серед них, зокрема, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), тривога та депресія (Porter, & Haslam, 2005; Steel et al., 2009). Однак, незважаючи на безперечну важливість розуміння і подолання цих негативних наслідків, зосередження уваги виключно на патології ризику затьмарити більш цілісне розуміння досвіду біженців. Нові дослідження почали вивчати позитивні аспекти

досвіду цієї групи населення, такі як стійкість і посттравматичне зростання, а також їхній вплив на благополуччя (Tedeschi, & Calhoun, 2004).

Благополуччя саме по собі є багатограним поняттям. Дінер (1984) запропонував модель суб'єктивного благополуччя, яка включає задоволеність життям і баланс між позитивним і негативним афектом. Пізніше Ріфф (1989) запропонувала модель психологічного благополуччя, яка включає шість вимірів: самоприйняття, позитивні стосунки з іншими, автономія, взаємодія навколишнім середовищем, мета в житті та особистісне зростання. Ці моделі лягли в основу більшості подальших досліджень благополуччя різних груп населення, зокрема й біженців.

Часова перспектива є фундаментальним аспектом людського пізнання і поведінки, що впливає на те, як ми сприймаємо і реагуємо на навколишній світ. Зімбардо і Бойд (1999) концептуалізували часову перспективу як стійкі індивідуальні відмінності в тому, як люди фокусуються на різних періодах часу: минулому, теперішньому та майбутньому. Їхня модель включає п'ять часових перспектив: негативне минуле, позитивне минуле, гедоністичне теперішнє, фаталістичне теперішнє та орієнтація на майбутнє.

Збалансована часова перспектива, яка передбачає помірно високі бали у вимірах позитивного минулого, майбутнього та гедоністичного теперішнього, і низькі бали у вимірах негативного минулого та фаталістичного теперішнього, пов'язана з вищим благополуччям (Drake et al., 2008). Однак роль часової перспективи у формуванні благополуччя біженців, які зазнали значних порушень у своїх життєвих траєкторіях, усе ще недостатньо вивчена.

Особистісні риси, як вони концептуалізовані в моделі "Великої п'ятірки" – відкритість, сумлінність, екстраверсія, доброзичливість і нейротизм, – суттєво впливають на благополуччя людини (McCrae, & Costa, 1991). Наприклад, екстраверсія і доброзичливість асоціюються з вищим благополуччям, тоді як нейротизм – з нижчим (DeNeve, & Cooper, 1998).

Зв'язок між часовою перспективою та особистісними рисами також є предметом численних досліджень, що вказує на тісний взаємозв'язок між ними. Оскільки риси особистості вважаються стабільними характеристиками, вони можуть формувати часову орієнтацію або часову перспективу людини. Теорія часової перспективи Зімбардо і Бойда (1999) забезпечує основу для розуміння цього зв'язку. Зокрема, "Велика п'ятірка" особистісних рис пов'язана з різними часовими перспективами. Сумлінність, яка передбачає організованість, відповідальність і працьовитість, позитивно пов'язана з орієнтованою на майбутнє часовою перспективою (Stolarski, Wiberg, & Osin, 2014). Це має інтуїтивний сенс, оскільки ті, хто є більш сумлінними, можуть бути більш схильними планувати майбутнє і відкладати задоволення.

Відкритість до досвіду, що включає креативність, допитливість і надання переваги новизні та різноманітності, пов'язана з часовою перспективою гедоністичного теперішнього, що відображає зосередженість на негайному задоволенні та пошуку новизни (Stolarski, Wiberg, & Osin, 2015).

Нейротизм, що характеризується емоційною нестабільністю, тривожністю та примхливістю, позитивно пов'язаний з часовою перспективою негативного минулого та фаталістичного теперішнього, що вказує на схильність заціклюватися на минулому негативному досвіді, та песимістичний погляд на майбутнє (Anagnostopoulos, & Griva, 2012).

Екстраверсія і доброзичливість мають менш очевидний зв'язок із конкретними часовими перспективами,

хоча деякі дослідження припускають, що екстраверсія може бути пов'язана з перспективою гедоністичного теперішнього, що відображає соціальну і спрямовану на отримання задоволення природу цієї риси (Stolarski, Wiberg, & Osin, 2015).

Взаємозв'язок між особистісними рисами та часовою перспективою може впливати на низку поведінкових реакцій включно з прийняттям рішень, оцінкою ризику та поведінкою щодо здоров'я. Своєю чергою, наукових робіт, що вивчають ці зв'язки серед біженців, відносно мало. Проте наявні дослідження свідчать про те, що особистісні риси можуть відігравати певну роль у пом'якшенні впливу травматичного досвіду на благополуччя (Ogle, Rubin, & Siegler, 2013).

Дослідження взаємозв'язку між часовою перспективою і благополуччям здебільшого зосереджені на концепції збалансованої часової перспективи (ЗЧП). Теорія ЗЧП стверджує, що гнучка та адаптивна часова орієнтація дозволяє людям зміщувати фокус між різними часовими рамками залежно від вимог ситуації, що сприяє підвищенню благополуччя (Bonniwell et al., 2010). Ця гіпотеза підтверджується емпіричними дослідженнями, які демонструють позитивні зв'язки між ЗЧП і різними аспектами благополуччя, включаючи задоволеність життям, щастя і позитивний афект (Drake et al., 2008).

Існують дослідження взаємозв'язку між часовою перспективою, особистісними рисами і благополуччям. Зокрема, розглядалися складні моделі, де часові перспективи виступали медіатором зв'язку між особистісними рисами та благополуччям (Zhang, & Howell, 2011). Проте дослідження подібних зв'язків серед біженців усе ще перебувають на початковій стадії. Ураховуючи значні стреси і потрясіння, які переживають біженці, розуміння того, як їхнє сприйняття часу і притаманні їм особистісні риси взаємодіють і впливають на їхнє благополуччя, є украй важливим.

Певні часові перспективи можуть бути адаптивними або дезадаптивними в контексті переміщення та переселення. Наприклад, негативна часова перспектива в минулому, що характеризується заклопотаністю минулими невдачами і жалем, може посилити негативний психологічний вплив травматичного досвіду, пов'язаного з війною. З іншого боку, орієнтована на майбутнє часова перспектива, яка передбачає зосередженість на майбутніх цілях і планах, може сприяти стійкості та адаптації перед невизначеністю (Stolarski, Bitner, & Zimbardo, 2011).

Крім того, особистісні риси можуть пом'якшувати зв'язок між часовою перспективою і благополуччям. Наприклад, біженці з високим рівнем нейротизму можуть бути особливо сприйнятливими до негативних часової перспективи негативного минулого або фаталістичного теперішнього, враховуючи їхню схильність до негативних емоційних реакцій і тривожності. На противагу цьому, біженці з високим рівнем сумлінності та доброзичливості можуть бути більш схильними до збалансованої або орієнтованої на майбутнє часової перспективи, що може захистити їх від стресу і сприяти благополуччю (McCrae, & Costa, 1991).

Отже, хоча індивідуальний вплив часової перспективи та особистісних рис на благополуччя досить добре вивчений, існує потреба в дослідженнях, які вивчають комплексну взаємодію між цими трьома конструктами. Це стає особливо актуальним у контексті українських біженців у Європі, ураховуючи їхній унікальний досвід і проблеми. Це дослідження має на меті заповнити цю прогалину в літературі шляхом вивчення складних взаємозв'язків між часовою перспективою, особистісними рисами та благополуччям серед цієї групи населення.

Методи

Збирання даних. Дані було зібрано в жовтні 2022 р. за допомогою платформи Limesurvey із використанням крос-секційного дизайну. Вибірка складається з 599 учасників, з них 527 – жінки. Вік учасників коливається від 18 до 60+ років, найбільша кількість належить до вікової категорії 31–45 років.

Психодіагностичний інструментарій:

1) Часова перспектива: оцінювання часової перспективи проводилося за допомогою короткої версії опитувальника часової перспективи Зімбардо ZTPI-short (Košťál et al., 2016). Ця шкала з 18 пунктів вимірює п'ять аспектів часової перспективи: негативне минуле, позитивне минуле, гедоністичне теперішнє, фаталістичне теперішнє та майбутнє, а також додатковий вимір – трансцендентне майбутнє. Кожне твердження оцінювалося за п'ятибальною шкалою Лайкерта від 1 (повністю згоден) до 5 (зовсім не погоджуюсь). Бали за кожною субшкалою обчислювалися шляхом усереднення балів за відповідними пунктами.

2) Риси особистості: п'ять рис особистості (екстраверсія, доброзичливість, сумлінність, нейротизм і відкритість до досвіду) вимірювалися за допомогою 10-пунктової версії опитувальника "Великої п'ятірки" BFI-10 (Rammstedt, & John, 2007). Кожна риса оцінювалася за двома пунктами за п'ятибальною шкалою Лайкерта від 1 (зовсім не погоджуюсь) до 5 (повністю згоден). Бали за кожну рису обчислювалися як середнє арифметичне двох відповідних балів за кожним пунктом.

3) Благополуччя: шкала задоволеності життям SWLS (Diener et al., 1985) використовувалася для оцінювання загальної задоволеності життям, когнітивного компонента суб'єктивного благополуччя. Ця шкала з п'яти пунктів оцінювалася за семибальною шкалою Лайкерта, від 1 (зовсім не погоджуюсь) до 7 (повністю згоден). Загальний бал обчислювався шляхом підсумовування балів за всіма пунктами, причому вищі бали вказували на більшу задоволеність життям.

Статистичні методи. Спочатку було розраховано описову статистику для усіх змінних дослідження, а також перевірені припущення щодо параметричності розподілу. Потім було проведено кореляційний аналіз Пірсона для вивчення взаємозв'язків між субшкалами часової перспективи, "Великою п'ятіркою" особистісних рис та благополуччям. Зрештою, було використано ієрархічну регресію із використанням SWLS як залежної змінної та субшкал часової перспективи і "Великої п'ятірки" особистісних рис як незалежних змінних. Регресійна модель була побудована за допомогою покрокового методу:

1) на першому кроці в модель було введено виміри часової перспективи,

2) на другому кроці у модель додавалися особистісні риси.

Для наступної ієрархічної регресії кроки 1 та 2 були виконані в зворотному порядку. Це дозволило дослідити унікальний внесок кожного набору предикторів у дисперсію задоволеності життям, контролюючи інші. На кожному кроці обчислювалася зміна R-квадрат, що вказувала на додаткову дисперсію залежної змінної, яка пояснювалася новими змінними, доданими в модель. Припущення множинної регресії (лінійність, незалежність помилок, гомосцедастичність, мультиколінеарність та нормальність залишків) було перевірено та виконано. Статистична значущість встановлювалася на рівні $p < 0,05$. Усі аналізи було проведено з використанням RStudio версії 2023.03.0+386.

Результати

Дескриптивні статистики та кореляції. Табл. 1 відображає описову статистику та кореляції для набору досліджуваних психологічних змінних серед українських біженців. Рядки представляють власне змінні: часові перспективи (позитивне минуле, негативне минуле, гедоністичне теперішнє, фаталістичне теперішнє, позитивне майбутнє, негативне майбутнє) та особистісні риси (відкритість до досвіду, емоційна стабільність, сумлінність, доброзичливість, екстраверсія та благополуччя). Стовпчики, своєю чергою, представляють різні статистичні параметри: середнє значення (Mean), стандартне відхилення (SD), альфа Кронбаха (α) та кореляції між кожною парою змінних (1-11).

Показник внутрішньої узгодженості α (Альфа Кронбаха) свідчить про прийнятну надійність більшості досліджуваних шкал (позитивне минуле, негативне минуле, фаталістичне теперішнє, позитивне майбутнє, негативне майбутнє та суб'єктивне благополуччя). Проте для деяких параметрів (відкритість досвіду та екстраверсія) показник внутрішньої узгодженості є екстремально низьким (0,052 і 0,067 відповідно). Це може бути наслідком невеликої кількості пунктів у короткій версії шкали "Великої п'ятірки", що складається всього з 10 питань. Показник альфи Кронбаха є чутливим до кількості змінних. До того ж цей інструмент міг спрацювати на досліджуваній вибірці по-іншому, ніж в оригінальній роботі.

Решта стовпчиків відображають кореляцію між кожною парою змінних.

1. Часові перспективи та особистісні риси:

- позитивне минуле та сумлінність ($r = 0,38$) мають помірну позитивну кореляцію. Це свідчить про те, що люди, які схильні позитивно оцінювати своє минуле, також більш схильні бути сумлінними (тобто організованими, відповідальними та працьовитими). Позитивне минуле і доброзичливість ($r = 0,43$) також демонструють помірну позитивну кореляцію. Це свідчить про те, що люди, які мають позитивний погляд на своє минуле, також більш схильні бути доброзичливими (тобто добрими, чуйними та схильними до співпраці);

- негативне минуле позитивно корелює із сумлінністю та доброзичливістю ($r = 0,21$ та $r = 0,24$ відповідно). Тобто люди, які є більш організованими, старанними і надійними, можуть мати тенденцію розглядати своє минуле негативно. Аналогічно більш доброзичливі люди, імовірно, можуть співпереживати труднощам та конфліктам у минулому. Негативне минуле негативно пов'язано з емоційною стабільністю та екстраверсією ($r = 0,26$ та $r = 0,10$ відповідно). Тобто менш емоційно стабільні або товариські люди можуть бути більш схильні до негативних поглядів на минуле;

- гедоністичне теперішнє позитивно корелює з відкритістю досвіду, доброзичливістю та екстраверсією ($r = 0,27$, $r = 0,14$ та $r = 0,1$ відповідно). Тобто люди, які відкриті до нового досвіду, можуть з більшою імовірністю жити в сьогоденні і насолоджуватися ним;

- фаталістичне теперішнє має негативний зв'язок з відкритістю досвіду, емоційною стабільністю та екстраверсією ($r = -0,23$, $r = -0,11$ та $r = -0,18$ відповідно). Тобто люди, які менш відкриті до досвіду, менш емоційно стабільні або менш екстравертні, можуть мати більш фаталістичний погляд на сьогодення;

- позитивне майбутнє має позитивні кореляції з відкритістю досвіду, емоційною стабільністю, сумлінністю та доброзичливістю ($r = 0,32$, $r = 0,12$, $r = 0,57$ та $r = 0,42$ відповідно). Тобто люди, які відкриті до нового досвіду,

емоційно стабільні, сумлінні та доброзичливі, більш схильні до позитивного погляду на майбутнє;

- негативне майбутнє позитивно пов'язане з доброзичливістю ($r = 0,18$) і негативно – з відкритістю досвіду, емоційною стабільністю та екстраверсією ($r = -0,11$, $r = -0,24$ та $r = -0,19$ відповідно). Тобто люди з високим рівнем доброзичливості, які схильні до співпраці та

співчуття, можуть більше турбуватися про потенційні майбутні конфлікти або труднощі. Негативні кореляції з відкритістю, емоційною стабільністю та екстраверсією свідчать про те, що люди, які менш відкриті до нового досвіду, менш емоційно стабільні або менш екстравертні, можуть дивитися на майбутнє більш негативно.

Таблиця 1

Описова статистика, внутрішня узгодженість та кореляції досліджуваних змінних

	Mean	SD	α	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Позитивне минуле	9,64	2,7	0,72	–										
Негативне минуле	8,86	2,69	0,73	0,36 ***	–									
Гедоністичне теперішнє	8,12	2,27	0,53	0,31 ***	0,23 ***	–								
Фаталістичне теперішнє	7,22	2,31	0,62	0,05	0,36 ***	0,16 ***	–							
Позитивне майбутнє	9,29	2,65	0,71	0,56 ***	0,35 ***	0,27 ***	0,13 ***	–						
Негативне майбутнє	8,24	2,49	0,62	0,23 ***	0,60 ***	0,17 ***	0,45 ***	0,17 ***	–					
Відкритість досвіду	8,23	2,12	0,052	0,31 ***	-0,01	0,27 ***	-0,23 ***	0,32 ***	-0,11 **	–				
Емоційна стабільність	6,8	2,22	0,28	0,00	-0,26 ***	0,05	-0,11 **	0,12 **	-0,24 ***	0,21 ***	–			
Сумлінність	8,5	2,22	0,57	0,38 ***	0,21 ***	0,05	0,00	0,57 ***	0,03	0,35 ***	0,09 *	–		
Доброзичливість	8,37	2,17	0,52	0,43 ***	0,24 ***	0,14 ***	0,07	0,42 ***	0,18 ***	0,33 ***	0,14 ***	0,48 ***	–	
Екстраверсія	7,86	2,05	0,067	0,18 ***	-0,10 *	0,16 ***	-0,18 ***	0,08	-0,19 ***	0,38 ***	0,10 *	0,06	0,01	–
Благополуччя	17,83	4,74	0,75	0,27 ***	-0,21 ***	0,22 ***	-0,11 **	0,23 ***	-0,19 ***	0,31 ***	0,26 ***	0,13 **	0,22 ***	0,16 ***

Примітка: N = 599, $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

2. Часові перспективи та суб'єктивне благополуччя:

- позитивне минуле і благополуччя ($r = 0,27$) демонструють слабку позитивну кореляцію. Це означає, що люди з більш позитивним поглядом на своє минуле можуть мати вищий рівень суб'єктивного благополуччя;

- негативне минуле і благополуччя ($r = -0,21$) демонструють слабку негативну кореляцію. Це свідчить про те, що люди з більш негативним поглядом на своє минуле можуть мати нижчий рівень суб'єктивного благополуччя.

Ці кореляції є слабкими, тому, незважаючи на те, що зв'язок існує, інші фактори, імовірно, відіграють значну роль у прогнозуванні суб'єктивного благополуччя.

3. Риси особистості та суб'єктивне благополуччя:

- відкритість до досвіду та благополуччя ($r = 0,31$) мають помірну позитивну кореляцію, що свідчить про те, що люди, які є більш відкритими до досвіду, можуть мати вищий рівень суб'єктивного благополуччя;

- емоційна стабільність і благополуччя ($r = 0,26$) демонструють слабку позитивну кореляцію. Це означає, що люди, які є більш емоційно стабільними, можуть мати вищий рівень суб'єктивного благополуччя.

Прогнозування суб'єктивного благополуччя за допомогою особистісних рис та часових перспектив.

У табл. 2 наведено результати двох ієрархічних регресійних моделей, що прогнозують залежну змінну (суб'єктивне благополуччя українських біженців).

У першій моделі часові перспективи вводяться на кроці 1, а особистісні риси – на кроці 2. Бета-коефіцієнти (β) представляють стандартизовані коефіцієнти регресії, які показують, на скільки стандартних відхилень зміниться залежна змінна в разі збільшення на одне стандартне відхилення предикторної змінної.

На кроці 1 модель пояснює 24,3 % дисперсії залежної змінної ($R^2 = 0,243$). Позитивне минуле, гедоністичне теперішнє і позитивне майбутнє позитивно пов'язані з благополуччям, тоді як негативне минуле і негативне майбутнє – негативно. Фаталістичне теперішнє не має значущого зв'язку з благополуччям.

На кроці 2, коли додаються особистісні риси, модель пояснює додаткові 3,0 % дисперсії ($\Delta R^2 = 0,030$). Відкритість до досвіду, емоційна стабільність і доброзичливість позитивно пов'язані з благополуччям, тоді як сумлінність – негативно. Екстраверсія та сумлінність не мають значущого зв'язку із залежною змінною.

У другій моделі особистісні риси вводяться на кроці 1, а часові перспективи – на кроці 2.

1. На першому етапі лише особистісні риси пояснюють 14,5 % дисперсії залежної змінної ($R^2 = 0,145$). Відкритість до досвіду та емоційна стабільність позитивно пов'язані з благополуччям, тоді як сумлінність – негативно. Сумлінність та екстраверсія не мають значущого зв'язку з результатом.

2. На кроці 2, коли додаються часові перспективи, модель пояснює додаткові 12,8 % дисперсії ($\Delta R^2 = 0,128$). Взаємозв'язок із залежною змінною для часових перспектив такий самий, як і в першій моделі.

Ці результати можуть указувати на те, що часові перспективи пояснюють більшу дисперсію у залежній змінній, якщо розглядати їх окремо від особистісних рис. Коли обидва набори змінних включені в модель, унікальна дисперсія, що пояснюється кожним набором змінних (тобто збільшення R^2 від кроку 1 до кроку 2), є меншою. Це свідчить про те, що може існувати певний збіг у тому, що вимірюється часовими перспективами та особистісними

рисами щодо благополуччя. Це підтверджується також високими кореляціями між особистісними рисами та часовими перспективами, отриманими на попередньому етапі статистичного аналізу. Коефіцієнти для кожного

предиктора також дещо змінюються залежно від порядку введення, що відображає унікальний внесок кожного предиктора під час контролю інших.

Таблиця 2

Прогнозування суб'єктивного благополуччя за допомогою особистісних рис та часових перспектив

	Ієрархічна модель, у якій часові перспективи вводяться до особистісних рис		Ієрархічна модель, у якій особистісні риси вводяться до часових перспектив	
	Крок 1	Крок 2	Крок 1	Крок 2
	β	β	β	β
Позитивне минуле	0,47 ***	0,40 ***		0,40 ***
Негативне минуле	-0,62 ***	-0,55 ***		-0,55 ***
Гедоністичне теперішнє	0,40 ***	0,32 ***		0,32 ***
Фаталістичне теперішнє	0,00	0,05		0,05
Позитивне майбутнє	0,32 ***	0,24 **		0,24 **
Негативне майбутнє	-0,19 *	-0,19 *		-0,19 *
Відкритість досвіду		0,26 **	0,47 ***	0,26 **
Емоційна стабільність		0,22 **	0,42 ***	0,22 **
Добррозичливість		0,25 *	0,29 **	0,25 *
Сумлінність		-0,15	-0,06	-0,15
Екстраверсія		-0,03	0,14	-0,03
R ²	0,243	0,030	0,145	0,128

Примітка: N = 599, p < .05. ** p < .01. *** p < .001.

Дискусія і висновки

У контексті українських біженців у Європі це дослідження робить значний внесок у розуміння того, як часові перспективи та особистісні риси взаємодіють і впливають на суб'єктивне благополуччя. Отримані результати дають уявлення про психологічні механізми подолання труднощів і стратегії життєстійкості, які використовуються цією групою населення.

У наявних дослідженнях повідомляється про зв'язки між часовими перспективами та особистісними рисами (Stolarski, Bitner, & Zimbardo, 2011; Zimbard, & Boyd, 1999), що узгоджується з отриманими в цій роботі результатами. Наприклад, було виявлено значні кореляції між позитивним минулим і такими рисами, як відкритість, сумлінність, доброзичливість і екстраверсія. Можна припустити, що сумлінні люди часто думають про своє минуле в позитивному світлі, розглядаючи минулі труднощі як можливості для зростання і навчання. У контексті біженців це може означати, що більш свідомі люди можуть використовувати свої позитивні спогади про минуле як джерело стійкості, що дозволяє їм більш ефективно адаптуватися до нового середовища. Аналогічно позитивна кореляція між позитивним минулим і доброзичливістю підтверджує думку про те, що позитивні спогади про минуле можуть сприяти альтруїстичній і кооперативній поведінці. Це особливо актуально для біженців, які, незважаючи на складні обставини, можуть знаходити розраду і силу в підтримці позитивних стосунків і наданні підтримки іншим людям у схожих ситуаціях.

Цікаво, що дослідження також виявило помірну позитивну кореляцію між негативним минулим і сумлінністю. Це може свідчити про те, що деякі біженці, незважаючи на старанність і надійність, можуть мати більш негативне сприйняття свого минулого через потенційну травму або жаль про минулі події. Це збігається з результатами

деяких досліджень, які показують, що сумлінні люди можуть бути більш схильні до самозвинувачення або роздумів над минулими помилками чи негараздами (Lodi-Smith, & Roberts, 2007). Позитивна кореляція між негативним минулим і сумлінністю, виявлена в цьому дослідженні, суперечить звичайній негативній кореляції між сумлінністю і невротизмом, рисою, яка часто асоціюється з негативним минулим (McCrae, & Costa, 1987). Однак, ураховуючи специфічний контекст біженців, які могли пережити травматичні події, на цю кореляцію можуть впливати індивідуальні стратегії подолання труднощів, що потенційно відображає певну форму життєстійкості.

Виявлені кореляції між гедоністичним теперішнім і відкритістю, доброзичливістю та екстраверсією свідчать про те, що біженці, які є комунікабельними, адаптивними і схильними до співпраці, можуть бути більш здатними насолоджуватися теперішнім моментом і отримувати від нього радість. Це може бути важливим механізмом подолання труднощів, що дозволяє людям зосередитися на позитивних моментах сьогодення, незважаючи на їхні минулі труднощі і невизначене майбутнє. Ці результати узгоджуються з висновками Drake et al. (2008). Їхнє дослідження показало, що люди з цими рисами часто демонструють гедоністичну орієнтацію на теперішнє, отримуючи задоволення від теперішнього моменту і будучи відкритими до нового досвіду.

Біженці, які мають більш фаталістичний погляд на сьогодення, виявилися менш відкритими до нового досвіду, менш емоційно стабільними і менш екстравертованими. Таким людям може бути складно адаптуватися до нового оточення і вони можуть боротися із почуттями невизначеності, що може негативно вплинути на їхнє загальне благополуччя. Майбутні втручання можуть бути спрямовані на підвищення емоційної стабільності та сприяння соціальної інтеграції, щоб протидіяти цим

почуттям. Ці результати збігаються з дослідженням Zimbardo and Boyd (1999). Вони припустили, що люди, які менш відкриті до досвіду, можуть бути більш схильні до фаталістичного погляду на теперішнє. Це може виступати захисним механізмом проти невизначеності та непередбачуваності нового досвіду.

Нарешті, позитивні кореляції між позитивним майбутнім і відкритістю, емоційною стабільністю, сумлінністю та доброзичливістю свідчать про те, що біженці, які зберігають оптимістичний погляд на своє майбутнє, є більш адаптивними, емоційно стійкими і схильними до співпраці. Така орієнтація на майбутнє може слугувати джерелом надії та стійкості в умовах невизначеності. З іншого боку, особи з негативним поглядом на майбутнє виявилися менш відкритими до нового досвіду, менш емоційно стабільними та менш екстравертованими. Це свідчить про те, що підвищення емоційної стійкості, сприяння соціальної інтеграції та відкритості може бути корисним для формування більш позитивного погляду на майбутнє серед біженців. Ці результати підтверджуються роботою Anagnostopoulos and Griva (2012). Вони виявили, що люди, які демонструють ці особистісні риси, часто мають більш позитивну перспективу майбутнього, що пов'язано з вищим суб'єктивним благополуччям.

Ієрархічний регресійний аналіз показав, що як часові перспективи, так і особистісні риси значно впливають на суб'єктивне благополуччя, хоча і з різною силою. Цей висновок підтверджує попередні дослідження, які підкреслили значну роль часових перспектив (Bonniwell, & Zimbardo, 2004) та особистісних рис (Steel, Schmidt, & Shultz, 2008) у суб'єктивному благополуччі. Біженці з більшою відкритістю до досвіду, емоційною стабільністю та доброзичливістю мають вищий рівень суб'єктивного благополуччя, що, імовірно, пов'язано з їхньою здатністю адаптуватися до нового середовища, ефективно керувати своїми емоціями та підтримувати гармонійні стосунки з іншими.

Що стосується часових перспектив, то позитивне минуле, негативне минуле, гедоністичне теперішнє, позитивне майбутнє та негативне майбутнє виявилися значущими предикторами суб'єктивного благополуччя. Ці результати узгоджуються з попередніми дослідженнями щодо значної ролі часових перспектив у впливі на благополуччя (Zimbardo, & Boyd, 1999; Drake et al., 2008). Зокрема, українські біженці, які мають більш позитивний погляд на своє минуле, менше зосереджені на негативному минулому досвіді і більше – на тому, щоб насолоджуватися сьогоденням. Своєю чергою, ті, хто мають більш позитивний погляд на майбутнє, демонструють вищий рівень суб'єктивного благополуччя.

Однак риси сумлінності, екстраверсії та фаталістичної орієнтації на сьогодення не були значущими предикторами суб'єктивного благополуччя в цій моделі. Це дещо суперечить наявній літературі, яка часто визначає сумлінність та екстраверсію як значущі предиктори суб'єктивного благополуччя (DeNeve, & Cooper, 1998). Що стосується незначної ролі фаталістичної орієнтації на теперішнє, то це може свідчити про те, що на благополуччя біженців більше впливають їхні погляди на минуле і майбутнє, ніж відчуття безсилля у сьогоденні.

Таким чином, це дослідження дає відповіді на кілька ключових запитань. Було виявлено, що як часові перспективи, так і особистісні риси значною мірою передбачають суб'єктивне благополуччя серед українських біженців у Європі, причому часові перспективи роблять

більш суттєвий внесок у протестованих у роботі моделях. Це свідчить про те, що ці фактори можуть бути важливими для втручань, спрямованих на підвищення благополуччя біженців.

Результати дослідження мають практичне значення для фахівців, які працюють з біженцями. Розуміння ролі часових перспектив і особистісних рис у благополуччі може сприяти розроблянню індивідуальних психологічних інтервенцій. Наприклад, терапії, які допомагають розвивати позитивний погляд на минуле, теперішнє і майбутнє, а також підвищують емоційну стабільність, відкритість до досвіду і сумлінність, можуть бути особливо корисним для цієї групи населення.

Забігаючи наперед, можна виокремити кілька перспективних напрямів для майбутніх досліджень. Для кращого розуміння динаміки цих взаємозв'язків у часі і перевірки потенційних причинно-наслідкових зв'язків необхідні лонгітюдні дослідження. Крім того, якісні дослідження можуть забезпечити більш глибоке розуміння життєвого досвіду біженців. Крос-культурні порівняння також можуть пролити світло на те, як ці зв'язки можуть відрізнятися в різних групах біженців.

Насамкінець, дослідження робить цінний внесок у літературу щодо психологічних чинників, що впливають на благополуччя українських біженців у Європі. Поглиблюючи розуміння цих взаємозв'язків, можна розробляти ефективніші програми підтримки та втручань, спрямованих на покращення психологічного здоров'я та життєстійкості українських біженців у всьому світі.

Подяки, джерела та фінансування. Дані цього дослідження зібрано в межах проекту Байройтського університету, факультету медико-біологічних наук. Керівник проекту – д-р психол. наук, проф. Лаура М. Кьоніг, представник української сторони – д-р психол. наук, проф. Олена Литвиненко.

Список використаних джерел

- Anagnostopoulos, F., & Griva, F. (2012). Exploring Time Perspective in Greek Young Adults: Validation of the Zimbardo Time Perspective Inventory and Relationships with Mental Health Indicators. *Social Indicators Research*, 106(1), 41–59. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9792-y>
- Bonniwell, I., Osin, E., Linley, P. A., & Ivanchenko, G. V. (2010). A question of balance: Time perspective and well-being in British and Russian samples. *The Journal of Positive Psychology*, 5(1), 24–40. <https://doi.org/10.1080/17439760903271181>
- Carelli, M. G., Wiberg, B., & Wiberg, M. (2011). Development and construct validation of the Swedish Zimbardo time perspective inventory. *European Journal of Psychological Assessment*, 27(4), 220–227. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000076>
- DeNeve, K. M., & Cooper, H. (1998). The happy personality: a meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124(2), 197–229. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.124.2.197>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542–575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71–75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Drake, L., Duncan, E., Sutherland, F., Abernethy, C., & Henry, C. (2008). Time perspective and correlates of wellbeing. *Time, & Society*, 17(1), 47–61. <https://doi.org/10.1177/0961463X07086304>
- Estimated number of refugees from Ukraine recorded in Europe and Asia since February 2022 as of September 12, 2023, by selected country.* (2023, September 14). Statista. <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/>
- Ghazinoor, M., Richter, J., & Eiseemann, M. (2003). Personality related to coping and social support among Iranian refugees in Sweden. *The journal of nervous and mental disease*, 191(9), 595–603. <http://dx.doi.org/10.1097/01.nmd.0000087186.03513.38>
- Košťál, J., Klicperová-Baker, M., Lukavský, J., & Lukavská, K. (2016). Short version of the Zimbardo Time Perspective Inventory (ZTPI-short) with and without the Future-Negative scale, verified on nationally representative samples. *Time, & Society*, 25(2), 169–192. <https://doi.org/10.1177/0961463X15577254>

- Lodi-Smith, J., & Roberts, B. W. (2007). Social investment and personality: a meta-analysis of the relationship of personality traits to investment in work, family, religion, and volunteerism. *Personality and Social Psychology Review*, 11(1), 68-86. <https://doi.org/10.1177/108886830629459>
- Lytvyenko, O., & König, L. M. (2023). Investigation of Ukrainian refugees' eating behavior, food intake, and psychological distress: Study protocol and baseline data. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 1-21. <https://doi.org/10.1111/aphw.12477>
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 81. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.81>
- Ogle, C. M., Rubin, D. C., & Siegler, I. C. (2013). The impact of the developmental timing of trauma exposure on PTSD symptoms and psychosocial functioning among older adults. *Developmental Psychology*, 49(11), 2191-2200. <https://doi.org/10.1037/a0031985>
- Porter, M., & Haslam, N. (2005). Predisplacement and postdisplacement factors associated with mental health of refugees and internally displaced persons: a meta-analysis. *Jama*, 294(5), 602-612. <https://doi.org/10.1001/jama.294.5.602>
- Rammstedt, B., & John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of Research in Personality*, 41(1), 203-212. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.02.001>
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Steel, P., Schmidt, J., & Shultz, J. (2008). Refining the relationship between personality and subjective well-being. *Psychological bulletin*, 134(1), 138. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>
- Steel, Z., Chey, T., Silove, D., Mamane, C., Bryant, R. A., & van Ommeren, M. (2009). Association of torture and other potentially traumatic events with mental health outcomes among populations exposed to mass conflict and displacement: a systematic review and meta-analysis. *Jama*, 302(5), 537-549.
- Stolarski, M., Bitner, J., & Zimbardo, P. G. (2011). Time perspective, emotional intelligence and discounting of delayed awards. *Time, & Society*, 20(3), 346-363. <https://doi.org/10.1177/0961463X11414296>
- Stolarski, M., Wiberg, B., & Osin, E. (2014). Assessing temporal harmony: The issue of a balanced time perspective. In M. Stolarski, N. Fiellaine, & W. van Beek (Eds.), *Time perspective theory: review, research and application – essays in honor of Philip G. Zimbardo*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07368-2_3
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1-18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01
- Young, M. Y., & Chan, K. J. (2015). The psychological experience of refugees: A gender and cultural analysis. *Psychology of gender through the lens of culture: Theories and applications*, 17-36. https://doi.org/10.1007/978-3-319-14005-6_2
- Zhang, J. W., & Howell, R. T. (2011). Do time perspectives predict unique variance in life satisfaction beyond personality traits? *Personality and individual differences*, 50(8), 1261-1266. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.02.021>
- Zimbardo, P. G., & Boniwell, I. (2004). Balancing one's time perspective in pursuit of optimal functioning. *Positive psychology in practice*, 3, 105-168.
- Zimbardo, P. G., & Boyd, J. N. (1999). Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1271-1288. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07368-2_2
- Zimbardo, P. G., & Boyd, J. N. (2008). *The time paradox: The new psychology of time that will change your life*. Simon and Schuster.
- Drake, L., Duncan, E., Sutherland, F., Abernethy, C., & Henry, C. (2008). Time perspective and correlates of well-being. *Time, & Society*, 17(1), 47-61. <https://doi.org/10.1177/0961463X07086304>
- Estimated number of refugees from Ukraine recorded in Europe and Asia since February 2022 as of September 12, 2023, by selected country. (2023, September 14). Statista. <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/>
- Ghazinoor, M., Richter, J., & Eisemann, M. (2003). Personality related to coping and social support among Iranian refugees in Sweden. *The journal of nervous and mental disease*, 191(9), 595-603. <http://dx.doi.org/10.1097/01.nmd.0000087186.03513.38>
- Košťál, J., Kličerová-Baker, M., Lukavský, J., & Lukavská, K. (2016). Short version of the Zimbardo Time Perspective Inventory (ZTPI-short) with and without the Future-Negative scale, verified on nationally representative samples. *Time, & Society*, 25(2), 169-192. <https://doi.org/10.1177/0961463X15577254>
- Lodi-Smith, J., & Roberts, B. W. (2007). Social investment and personality: a meta-analysis of the relationship of personality traits to investment in work, family, religion, and volunteerism. *Personality and Social Psychology Review*, 11(1), 68-86. <https://doi.org/10.1177/108886830629459>
- Lytvyenko, O., & König, L. M. (2023). Investigation of Ukrainian refugees' eating behavior, food intake, and psychological distress: Study protocol and baseline data. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 1-21. <https://doi.org/10.1111/aphw.12477>
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 81. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.81>
- Ogle, C. M., Rubin, D. C., & Siegler, I. C. (2013). The impact of the developmental timing of trauma exposure on PTSD symptoms and psychosocial functioning among older adults. *Developmental Psychology*, 49(11), 2191-2200. <https://doi.org/10.1037/a0031985>
- Porter, M., & Haslam, N. (2005). Predisplacement and postdisplacement factors associated with mental health of refugees and internally displaced persons: a meta-analysis. *Jama*, 294(5), 602-612. <https://doi.org/10.1001/jama.294.5.602>
- Rammstedt, B., & John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of Research in Personality*, 41(1), 203-212. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.02.001>
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Steel, P., Schmidt, J., & Shultz, J. (2008). Refining the relationship between personality and subjective well-being. *Psychological bulletin*, 134(1), 138. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>
- Steel, Z., Chey, T., Silove, D., Mamane, C., Bryant, R. A., & van Ommeren, M. (2009). Association of torture and other potentially traumatic events with mental health outcomes among populations exposed to mass conflict and displacement: a systematic review and meta-analysis. *Jama*, 302(5), 537-549.
- Stolarski, M., Bitner, J., & Zimbardo, P. G. (2011). Time perspective, emotional intelligence and discounting of delayed awards. *Time, & Society*, 20(3), 346-363. <https://doi.org/10.1177/0961463X11414296>
- Stolarski, M., Wiberg, B., & Osin, E. (2014). Assessing temporal harmony: The issue of a balanced time perspective. In M. Stolarski, N. Fiellaine, & W. van Beek (Eds.), *Time perspective theory: review, research and application – essays in honor of Philip G. Zimbardo*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07368-2_3
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1-18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01
- Young, M. Y., & Chan, K. J. (2015). The psychological experience of refugees: A gender and cultural analysis. *Psychology of gender through the lens of culture: Theories and applications*, 17-36. https://doi.org/10.1007/978-3-319-14005-6_2
- Zhang, J. W., & Howell, R. T. (2011). Do time perspectives predict unique variance in life satisfaction beyond personality traits? *Personality and individual differences*, 50(8), 1261-1266. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.02.021>
- Zimbardo, P. G., & Boniwell, I. (2004). Balancing one's time perspective in pursuit of optimal functioning. *Positive psychology in practice*, 3, 105-168.
- Zimbardo, P. G., & Boyd, J. N. (1999). Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1271-1288. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07368-2_2
- Zimbardo, P. G., & Boyd, J. N. (2008). *The time paradox: The new psychology of time that will change your life*. Simon and Schuster.

Отримано редакційну журналу / Received: 20.07.23
 Прорецензовано / Revised: 19.10.23
 Схвалено до друку / Accepted: 20.11.23

Vladyslava KELLER, PhD Student
ORCID ID: 0000-0001-9510-5208
e-mail: keller.vlada1@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE INFLUENCE OF TIME PERSPECTIVE AND PERSONALITY TRAITS ON THE PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF UKRAINIAN REFUGEES IN EUROPE

B a c k g r o u n d . *The Russian invasion of Ukraine in 2022 led to a sharp increase in the number of Ukrainian refugees in Europe. Due to the war and the subsequent need to adapt to new socio-cultural conditions, the mental health of this population is particularly vulnerable. People who have been forced to leave their country experience significant stress and are prone to developing symptoms of anxiety and depression. While psychopathology in this context has been well researched, protective factors that could potentially contribute to a better adjustment of Ukrainian refugees in the new environment have been less frequently studied. Accordingly, this study aims to fill this gap by examining the role of time perspective and personality traits in influencing the psychological well-being of Ukrainian refugees.*

M e t h o d s . *A sample of 599 Ukrainian refugees from different European countries was studied using three key instruments: the Zimbardo Time Perspective Inventory, short version (ZTPI-15), the Big Five Personality Inventory, short version (BFI-10), and the Singer-Wheeler Life Satisfaction Scale (SWLS). Correlation and hierarchical regression analyses were used to determine the relationships between these constructs.*

R e s u l t s . *Both time perspective and personality traits were shown to predict subjective well-being significantly. In particular, refugees who demonstrate greater openness, emotional stability, and friendliness report higher levels of life satisfaction. Similarly, positive orientations toward the past and future were associated with increased well-being, while negative orientations were associated with decreased well-being. In contrast, conscientiousness, extraversion, and fatalistic orientation to the present were not significant predictors of subjective well-being, which is at odds with some existing literature.*

C o n c l u s i o n s . *These findings emphasize the importance of considering both time perspective and personality traits in understanding the psychological well-being of Ukrainian refugees. They also point to the potential benefits of interventions to develop adaptive time perspectives and positive personality traits. Further research is needed to develop and evaluate such interventions.*

K e y w o r d s : *Ukrainian refugees, time perspective, personality traits, psychological well-being, subjective well-being, Zimbardo Time Perspective Inventory, Big Five Personality Test, Life Satisfaction Scale, hierarchical regression analysis.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.